

Turkish Studies

Educational Sciences

Volume 13/27, Fall 2018, p. 1755-1765
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14332
ISSN: 1308-2140
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş: Ekim 2018*

✓ *Accepted/Kabul: Aralık 2018*

✍ *Referees/Hakemler: Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI - Doç. Dr. Nevin AKKAYA - Dr. Görkem Utku ALPARSLAN Dr. Ulaş İLİC*

This article was checked by iThenticate.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ETKİLİ İLETİŞİM DERSİNE İLİŞKİN BAKIŞ AÇILARI

*İbrahim Halil YURDAKAL**

ÖZET

Bu araştırmada sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının lisans ders programında yer alan “Etkili iletişim” dersine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Öğretmenlik mesleği öğrenci-veli ve yönetici arasındaki iletişime dayanan bir beceri dalı olup nitelikli öğretmenlerin iletişim becerilerinin etkili olması gerekmektedir. İletişimin etkili olması hem duygu ve düşüncelerin karşı tarafa doğru bir şekilde aktarılmasına hem de iletişimin amaca hizmet etmesinde önem arz etmektedir. Bu kapsamda Eğitim Fakültelerinde sınıf öğretmenliği lisans programlarında yer alan etkili iletişim dersinin önemi büyüktür. 2018 yılında değişen Eğitim Fakültesi lisans programları ile etkili iletişim dersinin ismi insan ilişkileri ve iletişim şeklinde değişmesine rağmen içerik benzer şekilde korunmuştur. Araştırma nitel yöntemlerden durum desenine uygun şekilde yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinde eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği ABD’da eğitim gören ve etkili iletişim dersi alan 45 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen veriler satır satır okunmuş ve kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen kodlar birleştirilerek temalara ulaşılmış ve bulgular tema-kod şeklinde tablolar ile verilmiştir. Kodların temalaştırılmasında bir başka uzmandan yardım alınmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında öğretmen adayları etkili iletişim dersinin gerekli ve önemli olduğunu, öğretmenlerin iletişim becerilerinin gelişmesi gerektiğini ve etkili iletişim dersinin teorik değil uygulamaları olarak verilmesi gerektiğine ilişkin görüşler geliştirmişlerdir.

* Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Sınıf Öğretmenliği ABD, E-posta: iyurdakal@pau.edu.tr

Anahtar Kelimeler: İletişim, etkili iletişim dersi, öğretmen adayı, içerik analizi.

TEACHER CANDIDATES' VIEWS ON EFFECTIVE COMMUNICATION COURSE

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the opinions of prospective teachers about the effective communication course in the undergraduate course curriculum. The teaching profession is a branch of skill that is based on communication between the student-guardian and the administrator, and the communication skills of qualified teachers need to be effective. Effective communication is important both for transferring emotions and thoughts towards the other side and for communication to serve the purpose. In this context, effective communication courses in the undergraduate education programs of the Faculty of Education are has a great importance. In 2018 Education Faculty undergraduate programs was changed, although the name of the effective communication course changing in the form of human relations and communication, the content was preserved in a similar way. The research is structured according to the situation pattern from the qualitative methods. The study group of the study consisted of 45 students who were educated in the education faculty primary school teaching department and who took effective communication courses. The data of the study was collected by semi-structured interview form prepared by the researcher. Content analysis was used for data analysis. The data was read in line by line and coded. The themes were obtained by combining the obtained codes and the findings were given with the theme-code tables. The help of another expert was taken to the coding process. When we look at the findings of the research, prospective teachers have developed opinions about effective communication course as necessary and important, teachers' communication skills should be improved and effective communication course should be given not as theoretical but as practical applications.

STRUCTURED ABSTRACT

INTRODUCTION

Communication, as in all living things, plays an important role in the process of human and environment adaptation. The individual needs to share his thoughts and feelings with other people. In this context, we can say that communication is necessary for people. Although there is a need for all living things, the need for communication is especially necessary in humans. The most evolutionary animal that occupies the highest step of the evolutionary ladder is the only entity that communicates with very complex learned behaviors that include the best reflexes and instincts, as well as the people who use the gestures and mimics to the best of all. Communication, linguistics, science, sociology, psychology, etc. It is a complex concept that is related to such fields. Many definitions have been made about the communication that we can define as the

structure formed as a result of the mind (mind) of another mind. The word and communication derived from the verb. Cannunicare in Latin means is making common. In past generations, educated people used interesting communication skills that are broadly used today as necessary abilities for surviving in a world where all social and economic interactions were highly private. Letters took weeks or months to arrive its destination, newspapers and books discussed events that were often weeks behind what was happening in the world in real-time. Importance of communication skills was highly considered a source of news, education and other social factors. In today's world of fast communications, we often don't bother asking why is communication important or with learning strong communication techniques and substitute emoticons, slang, abbreviations, short texts and sound bites instead of developing the skills to express what we really mean to say. We can say we don't value the importance of communication skills that much. In this context, effective communication skills which are given importance by community are a skill that teachers should have. In this study, the opinions of the candidates of the classroom teacher about the effective communication course were investigated and the following sub-problems were formed within the scope of the study:

1. Why should a teacher have effective communication skills?
2. What are the opinions of prospective teachers about having a course called effective communication in the primary school teaching program?
3. What are the views of prospective teachers on the content of effective communication course?
4. What is the content and scope of the ideal communication course for prospective teachers?

METHOD

In this study, a case study pattern was used among qualitative research methods. The case study discusses in-depth description and examination of a limited system. Semi-structured questionnaire for effective communication course prepared by the researcher and used to collect the data. Before used the semi-structured form taking expert opinion for arranged in terms of spelling and spelling. The questionnaire consisted of 4 questions and personal information was applied to 45 pre-service teachers by the researcher who took an effective communication course. Before used the form give some information about the purpose of the study and to fill in the form. The sample of the study consisted of 45 primary school teacher candidates. The sampling model was used to determine the sample. In purposive sampling model, purposive sampling, which allows the selection of information-rich cases to be conducted in-depth research based on the purpose of the research, is preferred when it is desired to work in one or more specific situations that meet certain criteria or have specific characteristics. The purpose of this study was to use the sampling model for fourth grade pre-service teachers who took effective communication course. 32 of the sample were female and 13 were male. Within the scope of the research, the data obtained from the questionnaires were transferred to the computer environment in accordance with the purpose of the research and analysis was performed by giving a code to each view. Codes have

been categorized by combining appropriate codes and creating themes. In this context, content analysis was used to analyze the data. Content analysis is a research technique used to provide valid and reliable results from collected data. Each participant in the study group was given a number (1, 2, 3).

FINDINGS AND DISCUSSIONS

In this study, the opinions of the prospective teachers about the effective communication course in the primary school teaching undergraduate program were investigated. It is observed that, in the views of pre-service teachers, they are aware that communication is a necessary skill for a teacher and that a teacher with effective communication skills will have a good opinion in both class management and society (parent, school management) relations. In particular, it is concluded that effective communication is essential for effective teaching-learning activities and permanent learning, and that effective communication skills are important for understanding students' problem behaviors or problems. While most of the prospective teachers think that effective communication course should be taught as a separate course, some teacher candidates stated that effective communication is the main source for all courses and should be used effectively in classes such as classroom management and Turkish teaching. In this context, teacher candidates think that effective communication should be added to the content of other courses. The vast majority of prospective teachers indicate that the content of the current effective communication course consists of unnecessary and theoretical information. As a matter of fact, since communication is a process of hearing-thought sharing which is actively maintained among individuals, it is essential that this course be practiced in practice instead of theoretical. Only one candidate from 45 teacher candidates found the content of the current effective communication course appropriate, while 44 prospective teachers think that it should be changed. Can be used when the teaching profession can be used; It is noteworthy that issues such as communication resources that can be established with children and data-teacher-management relationship should be included in the content. A teacher candidate thinks that effective communication can be given more appropriately with practices such as drama and theater, referring to methods rather than content. In this context, the following suggestions can be presented as a result of the study:

- The Council of Higher Education should take the opinions of teachers and teacher candidates while preparing the content of effective communication course.
- It is necessary to teach the knowledge and skills to be used in education faculties especially when the profession is started.
- In effective communication course applications, experts in the field of communication can be supported.
- Within the scope of effective communication course, school trips can be made and student-teacher communication can be monitored on site.

Keywords: Communication, effective communication, teacher candidate, content analysis.

GİRİŞ

İletişim tüm canlılarda olduğu gibi insan için de çevre ve topluma uyum sürecinde önemli bir görev üstlenmektedir. Birey duygu ve düşüncelerini diğer insanlar ile paylaşma gereksinimi duymaktadır. Bu kapsamda iletişimin insanlar için olmazsa olmaz bir özelliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Tüm canlılar için bir ihtiyaç olmasına rağmen iletişim ihtiyacı özellikle insanlarda zorunluluk arz etmektedir. Evrim merdiveninin en üst basamağını işgal eden, en evrimli hayvan olarak tanımladığımız insan, jest ve mimikleri en iyi kullanan, gelişmiş refleks ve içgüdülerinin yanında dili de içine alan çok karmaşık öğrenilmiş davranışlarla iletişim yapan yegâne varlıktır (Ergin, 2014, s. 18). İletişim, dil bilim, budun bilim, sosyoloji, psikoloji vb. gibi alanlarla ilgisi bulunan kompleks bir kavramdır (Yalçın ve Şengül, 2007, s. 750). Bir aklın (zihnin) bir diğer akla (zihne) teması sonucu oluşan yapı olarak tanımlayabileceğimiz iletişime ilişkin birçok tanımlama yapılmıştır. Latince “cannunicare” fiilinden gelen iletişim kelimesi, dilimizde “ortak kılma” anlamına gelmektedir (Bakan ve Büyükbeşer, 2004, s. 2). İletişim bilginin, duyguların, düşüncelerin, becerilerin simgeler vasıtasıyla iletilmesi ve bir anlam arama çabasıdır (Tutar, Yılmaz ve Erdönmez, 2005, s. 16). İletişim, insanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürme biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olaydır (Oskay, 2001). Tutar (2003, s. 42) ise iletişimi insanların duygu, düşünce, inanç, tutum ve davranışlarını sözlü, yazılı ve sözsüz olarak iletilmesi şeklinde tanımlamaktadır. İletişim anlık olmayıp bir süreç dahilinde ortaya çıkmaktadır. Sabuncuoğlu ve Tüz’e (1996) göre iletişim süreci iki türdür: Tek Yönlü iletişim ve iki yönlü iletişim. Tek yönlü iletişimde bir verici – bir alıcı veya bir verici – çok alıcı vardır. Karşı tarafın mesajı istenilen düzeyde algılayıp algılamadığı ya da mesajın karşı tarafa etkisi araştırılmaz. İki Yönlü iletişimde ise süreçte geribildirim söz konusudur. Bu kapsamda etkili iletişimin uygulanabildiği iletişim türü olarak görülebilir. Gönderilen mesaj olumlu ya da olumsuz yanıt şeklinde kaynağa geri dönüt (feedback) verilir.

İletişim süreci belirli aşamalardan oluşan kompleks bir yapıdır. İletişim genel olarak kaynak, alıcı, mesaj, kanal ve dönüt öğelerinden oluşmaktadır. İletişim süreci kaynak tarafından başlatılan bir süreç olup kaynaktan çıkan mesajın belirli bir kanal ile alıcıya ulaştırılması ve alıcıdan kaynağa tekrar dönüt verilmesi ile tamamlanan bir yapıya sahiptir. İletişim süreci kaynak ile başladığından kaynağın önemi sürecin etkili olması açısından önemlidir. Kaynağın işlevi, gönderilecek iletinin önceden saptanması, sonra anlaşılır nitelikte olmasına özen göstermesidir (Aşıkoglu, 1986, s. 6). Kaynağın konu uzmanı, güvenilir, çekici ve dil becerilerinin etkili olması iletişim sürecini olumlu etkileyen özelliklerdendir. Ayrıca kaynak iletişim olgusuna yönelik olumlu tutum sergiler ise iletişim süreci daha verimli olmaktadır. Kaynaktan çıkan mesajı alan ve gerektiğinde dönüt veren öge ise alıcıdır. Alıcının ilgi, istek, ihtiyaç ve amaç gibi durumları iletişim sürecini olumsuz ya da olumlu olarak etkileyebilir. İletişim sürecinin amacına göre bir gazetenin okuyucusu, bir sinema filminin seyircisi, bir mektubun alıcısı, radyo dinleyicisi, ders anlatılan öğrenci, tüketim davranışına yönlendirilecek bir müşteri, oy verme eğilimleri etkilenen seçmen kitlesi birer hedef kitle diğer bir deyişle alıcıdır (Yatkın ve Yatkın, 2006). Alıcı ile kaynak arasındaki mesaj da iletişim sürecinden önemli bir unsurdur. Mesajın anlamlı, bilimsel ve işe yarar olması gibi unsurlar mesajın niteliğini artırmaktadır. Ayrıca birden çok duyu organının birlikte çalışması da mesajın etkililiğini artırmaktadır.

İletişim becerisi topluma; gelişmelere açık, aktif, bilgi kaynaklarını bilinçli kullanan, bilgi kaynakları vasıtasıyla ulaştığı bilgileri yapılandırarak hayatına tatbik eden bireyler yetiştirmek bakımından oldukça önemlidir (Görmez ve Kardaş, 2017). İletişim her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek okul gerekse sınıf ikliminde etkili bir eğitim-öğretim faaliyetinin vuku bulması için öğretmenlerin etkili iletişim kurmaları gerekmektedir. Öğretmenin öğrencileri, öğrenci velileri ve okul yönetimi ile anlamlı bir

diyalog kurması için iletişimin etkililiğine dikkat etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda öğretmen adaylarının da etkili iletişim konusuna hâkim olmaları gerekmektedir. 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programında (YÖK, 2018) insan ilişkileri ve etkili iletişim adlı bir seçmeli ders yer almaktadır. Dersin içeriği şu şekildedir: “İnsanlar arası ilişkilerin tanımı ve sınıflandırılması; insanlar arası ilişkilerle ilgili kuramsal yaklaşımlar (psikanalitik, bağlanma, çağdaş teoriler); kişilerarası ilişkilerle ilgili kuramsal yaklaşımlar (sosyal, psikolojik, bilişsel kuramlar); gelişimsel süreç olarak kişilerarası ilişkiler (bebeklik ve çocukluk dönemleri, ergenlik ve yetişkinlik dönemleri); insanlar arası ilişkilerde etkili olan faktörler; cinsiyet, cinsiyet rolleri ve kişilerarası ilişkiler; kişilerarası ilişkilerde kendini uyarılma ve kendini açma; iletişim ve iletişim hataları; etkili iletişim becerileri; kişilerarası problemler, çatışma ve çatışma çözüm yaklaşımları; kültürler arası farklılaşma yönünden insan ilişkileri.” 2006 yılından 2018 yılına kadar uygulanan eski sınıf öğretmenliği lisans programında (YÖK, 2006) zorunlu olan etkili iletişim dersi yeni program ile hem isim değiştirmiş hem de seçmeli ders olarak programda yerini almıştır. MEB (2018) 1-8. Sınıflar Türkçe öğretim programı ile öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesini (TYÇ) belirlemiştir. Bu yeterliliklerden ilk ikisi anadilde ve yabancı dillerde iletişimdir. Ayrıca söz konusu programda (MEB, 2018, s. 8). Türkçe dersinin özel amaçları “Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir.” Şeklinde yer almaktadır. Benzer şekilde 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda da Programın temel yaklaşımı ve genel amaçları çerçevesinde öğrencilerin, konuşma kurallarına uygun olarak Türkçeyi; bilinçli, doğru ve özenli etkili ve güzel kullanmaları amaçlanmaktadır (Baki ve Kahveci, 2017, s. 51). Bu kapsamda MEB tarafından önem atfedilen etkili iletişim becerisi öğretmenlerin sahip olması gereken bir beceridir. Bu çalışmada sınıf öğretmenliği adaylarının etkili iletişim dersine ilişkin görüşleri araştırılmış olup çalışma kapsamında şu alt problemler oluşturulmuştur:

1. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre bir öğretmen neden etkili iletişim becerisine sahip olmalıdır?
2. Sınıf öğretmenliği lisans programında “etkili iletişim” adlı bir dersin olmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
3. Etkili iletişim dersinin içeriğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
4. Öğretmen adaylarına göre ideal etkili iletişim dersinin içeriği ve kapsamı nasıl olmalıdır?

YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırması deseni kullanılmıştır. Durum araştırması sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesini ve incelenmesini ele almaktadır (Merriam, 2013). Araştırma kapsamında verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan “etkili iletişim dersine ilişkin yarı yapılandırılmış soru formu” kullanılmıştır. Araştırmanın konusuna uygun olacak şekilde hazırlanan form 1 Türkçe öğretmeninden uzman görüşü alınarak yazım ve imla yönünden düzenlenmiştir. 4 soru ve kişisel bilgi kısmından oluşan form bizzat araştırmacı tarafından sınıf öğretmenliği dördüncü sınıfta okuyan ve etkili iletişim dersi alan 45 öğretmen adayına uygulanmıştır. Uygulama öncesi çalışmanın amacı ve formun doldurulması hakkında bilgi verilmiş ve yeterli süre tanınarak form doldurulmuştur. Araştırmanın örneklemini 45 sınıf öğretmenliği öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örnekleme belirlemede amaçlı örnekleme modeli kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme modelinde araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek

derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanıyan amaçlı örnekleme, belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir (Koç Başaran, 2017, s. 490). Araştırmada sadece etkili iletişim dersini alan dördüncü sınıf öğretmen adayları örnekleme dahil edileceğinden amaçlı örnekleme modeli kullanılmıştır. Örneklemin 32'si kadın, 13'ü ise erkektir. Araştırma kapsamında soru formlarından elde edilen veriler araştırmanın amacına uygun olacak şekilde bilgisayar ortamına aktarılmış ve her bir görüşe kod verilerek analiz yapılmıştır. Uygun kodlar bir araya getirilip temalar oluşturularak kodlar kategorize edilmiştir. Bu kapsamda verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Krippendorff'a (1980) göre içerik analizi, toplanan verilerden geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koymak için kullanılan bir araştırma tekniğidir. Araştırma kapsamında çalışma grubunda yer alan her bir katılımcıya birer sayı numarası verilmiştir (1, 2, 3 gibi).

BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen veriler her bir alt problem boyutunda tablolar ile gösterilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi “öğretmen adaylarının görüşlerine göre bir öğretmen neden etkili iletişim becerisine sahip olmalıdır?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin bulgular şu şekildedir. Bu alt problem karşısında öğretmen adaylarının tamamı öğretmenlerin etkili iletişim becerisine sahip olması gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerdir. Bu kapsamda bu alt probleme ilişkin kodlar ve frekanslar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Etkili İletişim Becerisinin Gerekli Olduğunu Düşünen Öğretmen Adaylarının Görüşleri.

Etkili iletişim dersinin gerekliliği	Frekans
Öğretmenlik mesleği bunu gerektirir	11
Etkili bilgi aktarımı için	10
İyi ve kalıcı bir öğretim için	7
Sağlıklı bir iletişim için	4
Öğrencilerinin problemlerini ve ihtiyaçlarını anlamlandırmak için	4
Öğretmenler öğrenciler ile sürekli iletişim halinde olduğu için	3
Öğrencilerden dönüt almak için	2
Veliler ile etkili bir diyalog için	2
Etkili bir sınıf yönetimi için bilmelidir	2
Toplam	45

Tablo 1’e bakıldığında öğretmen adaylarının tamamı etkili iletişimin bir öğretmen için gereksinim olduğuna yönelik görüş bildirmiştir. Öğretmenlik mesleğinin gereksinim duyduğu becerilerden biri olması ve etkili bilgi aktarımı için gerekli olması öğretmen adaylarının en çok görüş bildirdiği konulardır.

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sınıf öğretmenliği lisans programında “etkili iletişim” adlı bir dersin olmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin bulgular şu şekildedir. Bu alt problem karşısında öğretmen adayları genel olarak iki yönde görüş bildirmişlerdir. Bir kısım öğretmen adayı dersin gerekli olduğunu belirtirken bir kısım öğretmen adayı ise dersin gereksiz olduğunu düşünmektedir. Bu kapsamda bu alt probleme ilişkin iki tema çıkarılmıştır. Bunlar: Etkili iletişim dersi gerekli ve etkili iletişim dersi gereksizdir şeklindedir. İkinci alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 2’de gösterilmiştir. 33 öğretmen adayı etkili iletişim dersinin gerekli olduğunu, 12 öğretmen adayı ise gerekli olmadığına yönelik görüş bildirmiştir.

Tablo 2: Etkili İletişim Dersinin Gerekli Olup Olmamasına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri.

Etkili iletişim dersinin gerekliliği	Frekans
Etkili iletişim dersi gereklidir temasına ilişkin görüşler	
Öğretmenlik mesleğinde katkı sağlayacağı için	12
Gereklidir.	7
Öğretmenin kendini ifade etmesi için bu ders gereklidir.	4
Öğrencilerin problemlerini anlamamız için bu ders olmalıdır	4
Öğretmenlere rehber bir ders olacağından	3
Etkili hitap ve diksiyon becerisi için gereklidir	2
Diksiyon geliştirmek için önemli bir ders	1
Toplam	33
Etkili iletişim dersi gerekli değildir temasına ilişkin görüşler	
Olmalıdır, tüm derslerde değinilmelidir.	5
Olmalıdır, sınıf yönetimi dersinin içeriğine eklenebilir.	3
Olmalıdır, bu yaşta sonra iletişim öğretilmez.	2
Olmalıdır, Türkçe derslerinin içerisinde yer almalıdır.	2
Toplam	12
Toplam	45

Tablo 2'ye bakıldığında öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu etkili iletişim dersinin gerekli olduğuna yönelik görüş bildirmiştir. 12 öğretmen adayı ise bu dersin programda olmaması gerektiğini çünkü tüm derslerde değinilmesi gereken bir konu olduğu ya da sınıf yönetimi ve Türkçe gibi derslerin içeriklerinde yansıtılması gerektiğini dile getirmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “etkili iletişim dersinin içeriğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin bulgular şu şekildedir. Bu alt problem karşısında öğretmen adayları genel olarak iki yönde görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı dersin içeriğini beğenmediği yönünde görüş bildirmiştir. Bu kapsamda bu alt probleme ilişkin iki tema çıkarılmıştır. Bunlar: “içerik uygun” ve “içerik uygun değil” şeklindedir. Üçüncü alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 3’de gösterilmiştir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu etkili iletişim dersinin içeriğini yetersiz görmektedir.

Tablo 3: Etkili İletişim Dersinin İçeriğine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri.

Etkili iletişim dersinin içeriği	Frekans
Uygun	
Etkili iletişim dersinin içeriği uygundur	3
Uygundur, gerekli bilgiler var	2
Öğretmenin ihtiyaç duyduğu bilgiler yer almaktadır.	2
Uygun ama daha da geliştirilebilir.	2
İçerik uygun ama yöntemler uygun değil.	2
Toplam	11
Uygun değildir.	
Uygun değildir, uygulamadan ziyade teorik bilgiler var.	12
Teorik bilgiden ziyade iletişimi bizlere anlatan bir içerik olmalı	8
İçerik çok ağır ve geniş	5
Çok gereksiz bilgiler var.	3

Bildiğimiz konular var içerik değişmeli	3
Etkili iletişim dersinin içeriği uygun değildir.	2
Kapsamı yetersiz, genişletilmeli	1
Toplam	34
Genel toplam	45

Tablo 3'e bakıldığında öğretmen adaylarının büyük bir kısmı (34 kişi) lisans düzeyinde okutulan etkili iletişim dersinin içeriğini uygun bulmamaktadır. İletişim dersinin teorik değil uygulamalı olması gerekliliğine atıfta bulunmuştur.

Araştırmanın dördüncü ve son alt problemi "Öğretmen adaylarına göre ideal etkili iletişim dersinin içeriği ve kapsamı nasıl olmalıdır?" şeklinde olup bu alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: İdeal Etkili İletişim Dersinin İçeriğine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri.

Etkili iletişim dersinin gerekliliği	Frekans
Hayatta işe yarayacak bilgilere yönelik bir içerik olmalı.	14
Daha çok uygulamalı şekilde derste iletişim üzerine dayalı bir içerik olmalı	10
Çocuklarda iletişime yönelik bir içerik hazırlardım.	4
Veli-yönetim-öğretmen iletişimine ilişkin bir içerik olmalı	4
İçeriği esnek yapardım. Öğrencilerin isteğine dayalı.	3
Her öğrenciye bireysel olarak etkili iletişimi uygulamaları olarak öğretecek bir içerik hazırlardım.	3
Uzman kişilerin misafir olarak derse katılımına yönelik bir içerik hazırlardım.	2
Toplumdaki iletişim eksiklerini tespit edip düzeltmeye yönelik bir içerik olmalı.	1
Şiddetsiz bir iletişime yönelik içerik hazırlardım.	1
Drama ve tiyatro ile iletişime yönelik bir içerik hazırlardım	1
İçerik yeterli bence.	1
Farklı iletişim tekniklerine yönelik bir içerik hazırlardım.	1
Toplam	45

Tablo 4'e bakıldığında öğretmen adaylarının 44'ü mevcut içeriği beğenmediklerini ve ideal etkili iletişim için farklı bir içerik hazırlanmasına yönelik görüş bildirmişlerdir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan etkili iletişim dersine yönelik görüşleri araştırılmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine bakıldığında iletişimin bir öğretmen için çok gerekli bir beceri olduğunun farkında olduklarının ve etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmenin gerek sınıf yönetiminde gerekse toplum (veli, okul yönetimi) ilişkilerinde başarılı olacağına ilişkin düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Çetinkaya (2011) ve Baykara Pehlivan (2005) araştırmalarında öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin algılarının orta veya orta düzeyin üstünde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özellikle etkili eğitim-öğretim faaliyetleri ve kalıcı öğrenmeler için etkili iletişimin gerekli olduğu ve öğrencilerin sorun davranışlarını ya da yaşadıkları problemleri anlamada etkili iletişim becerisinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mersin (2017) öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada iletişim dersinin öğrencilerde temel iletişim tekniklerini geliştirdiği, hoşgörü, saygı ve empati becerilerini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Acar (2015) iletişim dersinin öğrencilere ne kattığını öğrenmek amacıyla yaptığı çalışmada, dersi alan 20 öğrenci ile derinlemesine görüşme yapılarak dersin kendilerine ne kattığı ve dersle ilgili düşünce ve yorumları öğrenilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin iletişim dersinde kendilerini iyi hissettiklerini belirttiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı etkili iletişim dersinin ayrı bir ders olarak okutulmasını uygun görürken bazı öğretmen adayları ise etkili iletişimin tüm dersler için ana kaynak olduğu ve özellikle sınıf yönetimi ve Türkçe öğretimi gibi derslerde etkin bir şekilde kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu kapsamda öğretmen adayları etkili iletişimi diğer derslerin içeriğine eklenmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu mevcut etkili iletişim dersinin içeriğini hayattan kopuk, gereksiz ve teorik bilgilerden oluştuğunu belirtmektedir. Nitekim iletişim bireyler arasında aktif olarak yaşatılan bir duydu-düşünce paylaşımı süreci olduğundan bu dersin de teorik yerine pratik olarak uygulanması elzemdir. Deniz (2015) öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada etkili iletişim dersine yönelik beklentilerin 5 konuda örtüştüğü, 6 konuda hiçbir beklentinin içeriğe uymadığı sonucuna ulaşmıştır. Yazar Kaptan ve Oğuz (2011) etkili iletişim dersinin etkililiğini ve bu dersin sınıf öğretmeni adaylarının iletişim becerileri üzerindeki etkisini tespit edebilmek amacı ile yaptıkları araştırmada dersin öğretmen adaylarının iletişim becerileri üzerinde istatistiksel olarak herhangi bir farklılığa yol açmadığı buna gerekçe olarak da dönem boyunca yapılan etkinliklerin iletişim becerileri ile ilişkisinin sınırlı oluşu ve dersin teori ağırlıklı olup ders saatinin beceri geliştirmeye dönük etkinliklerin yapılması olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

45 öğretmen adayından sadece bir aday mevcut etkili iletişim dersinin içeriğini uygun bulmuş, 44 öğretmen adayı ise değiştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlik mesleğine başlanıldığında kullanılacak kullanılacak; çocuklarla kurulabilecek iletişim kaynakları ve veri-öğretmen-yönetim ilişkisi gibi konuların da içerikte yer alması gerektiğine yönelik görüşler dikkat çekmektedir. Bir öğretmen adayı da içerikten ziyade kullanılan yöntemlere atıfta bulunarak drama ve tiyatro gibi uygulamalar ile etkili iletişimin daha uygun verilebileceğini düşünmektedir. Bu kapsamda çalışma sonucunda şu öneriler sunulabilir:

- YÖK etkili iletişim dersinin içeriğini hazırlarken öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının da görüşlerini almalıdır.
- Eğitim fakültelerinde özellikle mesleğe başlandığında kullanılacak bilgi ve becerilerin uygulamalı olarak öğretilmesi gerekmektedir.
- Etkili iletişim dersi uygulamalarında iletişim alanında uzman kişilerden destek alınabilir.
- Etkili iletişim dersi kapsamında okul gezileri yapılarak öğrenci-öğretmen iletişimi yerinde izlenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Z. (2015). Meslek yüksekokullarında verilen iletişim dersinin öğrenciler üzerindeki etkisi: Turgutlu Meslek Yüksekokulu örneği, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (3), 64-70.
- Aşıkoğlu, M. (1986). *İş gören yönetiminde iletişim ve şişe cam endüstrisinde bir uygulama örneği*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bakan, İ. ve Büyükbeşer, T. (2004) Örgütsel iletişim ile iş tatmini unsurları arasındaki ilişkiler: akademik örgütler için bir alan araştırması, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7, 1-30.
- Baki, Y. ve Kahveci, G. (2017). “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Kaygılarının Etkili Konuşma Becerileri Üzerindeki Etkisi: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi / The Effect on the Effective Speaking Particulars of Turkish Language Teacher Candidates 'Speech: A Structural Equality Modelling’”, *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı) Volume 12/4, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11373>, p. 47-70.

- Baykara Pehlivan, K. (2005). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma. *İlköğretim Online*, 4 (2), 17-23.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (2), 567-576.
- Deniz, K. (2015). Türkçe Öğretmen Adaylarının Etkili İletişim Dersine Yönelik Beklentileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(2), 63-80.
- Ergin, A. (2018). *Eğitimde Etkili İletişim*, (7. bs.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Görmez, E. ve Kardeş, M. N. (2017). Etkili Medya Eğitimi Uygulamaları İçin Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 12/14, p. 167-186 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11607> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to is Methodology*, Beverly Hills: Sage.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (47), 480-495.
- MEB (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar), Ankara.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Mersin, S. (2017). The views of students regarding the communication lesson, *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 4 (4), 249-252.
- Oskay, Ü. (2001). *İletişimin ABC'si*, (3. bs.), İstanbul: Der Yayınları.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (1996) *Örgüt Psikolojisi*, Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Tutar, H., Yılmaz, M. K. ve Erdönmez, C. (2005). *Genel ve Teknik İletişim*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tutar, H. (2003). *Örgütsel İletişim*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri, *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, Volume 2/2, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, s. 749-769.
- Yarar, Kaptan, S. ve Oğuz, A. (2011). Etkili İletişim Dersinin Sınıf Öğretmeni Adaylarının İletişim Becerilerine Etkisi, *20.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Bildiri özeti.
- Yatkın, A. ve Yatkın, Ü. N. (2006), *Halkla ilişkiler ve iletişim*, (2. bs.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- YÖK (2006). Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/sinif_ogretmenligi.pdf/32dd5579-2e4d-454e8c91-5e0594ebdf48 adresinden 01.10.2018 tarihinde erişilmiştir.
- YÖK (2018). Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BISfYRx/10279/41807946 adresinden 29.09.2018 tarihinde erişilmiştir.